

DİE BÜTÇESİ

17 Şubat 1966

Cumhuriyet devrinde en erken kurulmuş olan kuruluşlarımızdan birisi de Devlet İstatistik Enstitüsü'dür. Kuruluşundan bu yana memnunluk verici bir gelişme göstermiş olduğunu görmekle mutluluk duymaktayız. Kuruluşundan bu yana istatistik konusu yalnızca bir nüfus sayımı olmaktan çıkmış, tarım, endüstri, iş yaşamına taşmış ve hatta son yıllarda 1964'ten beri aile anketleri gibi daha çok araştırma türünden çalışmalara da yönelmiştir. Bu gelişmelerin hepsi kuşkusuz memnunluk vericidir. Ama bu gelişmelerin toplumun ihtiyaçlarına tam yanıt verecek oranda ve çapta olduğunu söylemek mümkün değildir.

Modern devlet anlayışı ve modern devletin yaptığı işler, eski devlet olmaktan çok uzaklaşmıştır. Artık devletin asıl görevi, yalnızca içte ve dışta güvenliği sağlamak ve bu amaçla gerekli kuvvetleri bulundurmak, bunlar için gerekli sınırlı bayındırlık işlerini yapmak ve vergi toplamak olmaktan çıkmıştır. Modern devlet, toplumun ekonomik, sosyal ve politik rejimi ne olursa olsun, gerek sosyalist blokta, gerek kapitalist blokta, modern devlet, bu eski devletin saydığım fonksiyonlarından ayrı ve onlara ek olarak birtakım sosyal, ekonomik, kültürel fonksiyonları da yüklenmiştir. Modern devlet, gittikçe artan oranda toplumun her kesimine el atmakta, toplumun her kesiminde düzenleyici bir rol oynamak çabası içindedir. Devletin bu fonksiyonlarını gerektiği gibi görebilmesi için elinde güvenilir birtakım veriler olması gerekir. Modern devlet yönetimi, artık masa başında oturup kendi görüşümüze göre seçtiğimiz birtakım politikaları uygulamak olmaktan çıkmış veya çıkmak zorundadır. Modern devlet yönetimi, gittikçe bir ilim işi olmak durumundadır. Devletin bu görevlerini iyi görebilmesi için, elinde güvenilir verilerin olması gerekir. Bunu sağlayacak araç da o devletin, o toplumun istatistik kuruluşlarıdır. Özellikle bizim yeni Anayasa'mız sosyal devlet anlayışını ve planlı ekonomiyi getirmiş olduğu için, İstatistik Enstitüsü daha da artan bir önem kazanmıştır. Planlama Teşkilatı ile beraber Devlet İstatistik Enstitüsü bir arada, toplumumuzun en başta gelen en önemli kurumları olmaya adaydır. Ama Devlet İstatistik Enstitüsü'nün bu önemli yaşamsal fonksiyonu görebilmesi için çalışmalarını çok daha büyük oranda genişletmesi gerekir. Bunu yapabilmesi için de kadrosunun genişletilmesi, teknik elemanlarının yetiştirilmesi, en modern gereçlerle donatılması ve istatistiksel araştırmalarını çok daha başka alanlara da genişletmesi gerekir. Ayrıca çalışmaları, çeşitli alanlarda anketler yapmak olmaktan da çıkıp, toplumun kalkınmasında karşılaşılan sosyal ve ekonomik problemleri çözmeye yarayacak konular çerçevesinde anketler yapmak yoluna doğru yönelmelidir. Bu ikisi arasında önemli bir fark vardır. İşyeri anketi yapmak, tarım sektörü anketi yapmak, aile anketi yapmak, yani bu kesimlerde bilgi toplamak ayrı şeydir, belirli sorunların çözülmesi için gerekli bilgileri, istatistiksel

verileri toplamak ayrı şeydir. Gerçekten planlı ve rasyonel yöntemlere dayanan bir ekonomide, plan ne kadar bilimsel kurallara ve istatistiksel verilere dayandırılarak yapılırsa yapılsın, kesinlikle uygulamada birtakım pürüzler, engellemeler, planlı uygulama arasında ayrılmalar meydana gelecektir, birtakım sorunlar meydana çıkacaktır. Devlet İstatistik Enstitüsü gibi bir kuruluşun böyle sorunlar etrafında araştırmalar yapması gereklidir. Fakat bu çok önemli olan kurumun ve onun bize sağladığı verilerin, devletin ve ekonominin yönetiminde gerektiği gibi kullanılabilmesi için iki koşul vardır: Birisi bu verilerin, bu rakamların güvenilir olması; ikincisi de yapılan sayımlardan ve anketlerden sonuçların hızla alınmasıdır. Rakamların güvenilir olması, istatistikte başlı başına büyük bir sorundur. Sayın Başbakan burada konuşurken, “rakamlar konuşur, rakamlar rakamdır” dediler. Ne yazık ki kendisinin bu görüşüne katılamayacağız. Amerika’da istatistik kurslarına ilk başladığım zaman Amerikalı profesörün ilk dersi şu sözlerle başlamıştı “Dünyada üç türlü yalancılar vardır. Bir, basit, her gün karşılaşılan yalancılar, basit yalancılar söyleyenler, ikincisi haince yalan söyleyenler, üçüncüsü de istatistikçilerdir” dedi. İstatistikle uğraşanlar da bilirler ki, aynı rakamları çeşitli biçimlerde düzenleyip, çeşitli formüller kullanarak onlardan ayrı sonuçlar çıkarmak, ayrı yorumlara gitmek mümkündür. Rakamların güvenilirliği iki şeye dayanır. Öncelikle bu rakamların sağlıklı bir biçimde toplanması ve toplanırken bunları toplayan elemanların teknik bilgi bakımından yetersizliği, bu kasıtlı olarak yapılmayan yanlışlardır. Örneğin en önemlisi fişlerin doldurulmasında yapılan yanlışlardır. Bu son nüfus sayımında Devlet İstatistik Enstitüsü’nün verileri sağlıklı toplayabilmesi için ne kadar büyük çaba gösterdiğini biliyoruz. Ama buna karşın, benim kişisel deneyimim, Ankara gibi büyük bir merkezde, gelen sayım memuru, benim meslek bakımından nereye gireceğim konusunda duraksadı. Milletvekilliğini meslek mi sayacaktı, eskiden öğretmendim, beni öğretmen mi sayacaktı? Ama şimdi öğretmen değilim. Yoksa milletvekilliği meslek olmadığına göre, şimdi de öğretmen olmadığıma göre, beni ev kadını mı sayacaktı? Bunun üzerinde dakikalarca düşündü. Karşılıklı fikir alışverişinde bulunduk. Demek ki, daha küçük merkezlerde ve köylerde neler olabilir. Bu sorun tabii teknik elemanların, bilgili elemanların yetiştirilmesi sorunu. Ayrıca, toplanan rakamların işlenmesinde yine kasıtlı olmayan yanlışlar yapılabilir. Hatta yanlışlıklar da değil, onu yapan insan yanlış diye yapmaz da birtakım öznel değerlendirmelerle çeşitli sonuçlar çıkarabilir ve daima olmaktadır. Örneğin mesleklerin düzenlenmesinde çok zorluk çekilir. Birtakım mesleklerin tam nereye gireceği, hangi sınıfa gireceği ve belirli bir insanın yaptığı işi şu veya bu meslek sınıfına koymakla elbetteki o meslek sayısındaki rakamı kabartıyor veya bu meslek sayısındaki rakamı indiriyoruz. Bu bakımdan, iyi niyetle dahi hareket edilse, ilk rakamları toplayan elemanların iyi yetişmemiş olmaktan kaynaklanan yetersizliğinden ve o rakamlar toplandıktan sonra bunların işlenişinde yapılan kasıtlı olmayan hatalardan veya kişisel yorumlamalarla, değerlendirmelerle rakamlara yapılan müdahalelerden tümüyle yanlış sonuçlar çıkabilir. Kaldı ki, rakamlar siyasi çekişmelere konu olduğu zaman, politik müdahaleler ve yönlendirmeler de yapılabilir ve en tehlikeli olan da budur.

Biraz önce istatistiğin modern devlet hayatında, planlı ekonomide ne kadar yaşamsal bir önemi olduğunu belirttim. Ama bu yaşamsal görevi yapabilmesi için,

siyasi makamların bu rakamlara ve bu rakamları toplayan, işleyen kurumlara asla müdahale etmemesi gerekir. Bizim kendi parlamentomuzun bu 3 aylık çalışmalarında da bunun çok dikkat çekici bir örneği oldu. Dün “Rakamlar konuşur efendim, rakam rakamdır” diyen Sayın Başbakan, hükümet programında toprak reformu konusu tartışılırken, ne yazık ki rakamları tam rakam olarak kullanmadı. O zaman bizim parti sözcümüne söz verilmiş olsaydı, bu konuyu belirtecektik. Sayın Başbakan tarım reformu yapmak, toprak reformu yapmak için yeteri kadar toprak yoktur derken verdiği rakam 17 milyon 140 bin küsur hektar ekilen toprağın olduğu idi ve bu rakam 1963 yılında yayımlanan genel tarım sayımı örnekleme sonuçları yayınından alınmıştı. Ama aynı yıl, 1963’te yine Devlet İstatistik Enstitüsü’nün yayımladığı belgede, tarıma uygun topraklar, zeytinlikler hariç 25 milyon 513 bin küsur hektar olarak veriliyordu. Aradaki fark 8 milyon 300 bin hektardan fazladır ve çok enteresan tarafı, ben biraz sorduğum bu konuyu, bana dediklerine göre, eğer yanlış ise düzeltsinler, bu ilk yayın, yani ekilen toprakları 17 milyon hektar olarak veren 1963’teki yayın, önce Ziraat Fakültesi’ne ve diğer kuruluşlara dağıtılmış, Sayın [Suat Hayri] Ürgüplü’nün Başbakanlığı zamanında “yanlıştı” diye geri alınmış bu enstitülerden ve sonra bu toprak reformu konuşulacağı sırada, yani AP iktidarı zamanında bu aynı yayın tekrar dağıtılmıştır. Bir kere dağıtılıyor, yanlıştır diye geri alınıyor, sonra tekrar dağıtılıyor. Bana böyle söylediler. Bu üzerinde durulacak bir konudur. Böyle olmamış olsa bile, 17 milyon hektarla 25 milyon hektar arasındaki fark, herhangi teknik hata affedilemeyecek kadar büyük bir farktır. 8 milyon hektardan fazla bir fark. Demek ki bizim istatistik hocasının söylediği doğru çıkıyor. Rakamlar kendi kendine konuşmaz. Rakamlar daha çok konuşturulur. Bir bakımdan rakamların nasıl toplandığına, nasıl yorumlandığına bağlıdır rakamların konuşması. Diğer taraftan da böyle kasıtlı müdahaleler yapıp yapılmadığına bağlıdır.

İkincisi, sonuçların hızla alınması zorunluluğudur. Bunun üzerinde fazla durmaya gerek yok. Çünkü sonuçlar hızla alınmazsa değerini kaybeder. İstatistik kuruluşunun verdiği rakamların sosyal ve ekonomik politikada işe yarayabilmesi için sonuçların erken alınması gereklidir. Zira çok gecikirse o zamana kadar hiç durmadan değişmekte olan toplumun koşulları daha da değişmiş olacaktır ve bu verilen sonuçlar bir işe yaramayacaktır. Bu bakımdan İstatistik Enstitüsü’nün ödenekleri artırılmalı, eleman kadrosu artırılmalı, elemanların yetenekli olabilmesi için daha fazla yetiştirme olanakları sağlanmalıdır. Enstitü’nün bir eğitim merkezi açtığını, 18 burslu öğrenci okuttuğunu memnuniyetle öğreniyoruz. Fakat bu yeterli değildir. Rapordan anlaşıldığına göre, 1965 yılı yatırımları henüz tamamlanmamıştır. Bunlar tamamlanmalıdır. Tamamlanmadığından dolayı elektronik aletlerin yedek parçaları sağlanamamıştır. Matbaanın ihtiyaçları karşılanamamıştır. Bunlar karşılanmalıdır. Ek olarak Enstitü bütün en modern elektronik aletlerle donatılmalıdır.

Sözümü tamamlarken bir konuya daha kısaca değinmek istiyorum. Yine rapordan öğreniyoruz ki, çeşitli konularda dışarıdan uzman getirilmiştir. Tarım konusunda, örneğin milli gelir konusunda. Bizim düşüncemiz ve önerimiz şudur: Dışarıdan yabancı uzman getirmek yerine, kendi uzmanlarımızı yetiştirelim. Her ülkede bu alandaki eğitim enstitülerinden faydalanarak, eğitim kurumlarından faydalanarak, hem de dışarıya, kendi seçtiğimiz çeşitli ülkelere öğrenci göndererek kendi uz-

manlarımızı yetiştirelim. Artık hep biliyoruz ki bugünkü devrede uzmanlar, teknik elemanlar, hatta dünya çapında ün yapmış bilginler dahi politik amaçlarla kullanılabilir. Ne yazık ki politika ve bilim ayrılığı ortadan kalkmıştır. Onun için ne kadar ünlü, uzman, bilgili olursa olsun biz hele milli gelir hesabı gibi çok hassas ve yönlendirmeye çok elverişli konularda yabancı uzman getirmekten çekinelim. Mutlaka gerekiyorsa, onları ancak danışman sıfatıyla kullanalım. Fakat doğrudan doğruya işlerin başına getirmeyelim. Bu kadar önemli olan konuyu, kendi teknik elemanlarımızın eline teslim edelim.

TİP Parlamentoda, Cilt 1, Sayfa 278-282